

Konceptualizace bezpečnostně-rozvojového nexu: současné interpretace a kritika

Conceptualization of the Security-Development Nexus: Current Interpretation and Critique

Zdeněk Rod*

University of West Bohemia, Czechia

Abstract

The security-development nexus (SDN) has gained prominence in international relations since the 1990s, undergoing significant theoretical and practical transformations in conflict resolution. It is generally viewed as a relationship between security and development, with two primary perspectives: one where security precedes development and another where they progress hand in hand. The SDN's theoretical foundations have been translated into practical policies, emphasizing human security and post-conflict reconstruction. However, it faces criticism from those who argue that security and development are inherently incompatible. In response to the diverse and contentious debate surrounding SDN, this paper aims to provide Czech scholars and students of International Relations and Security Studies with a comprehensive overview. It synthesizes the core arguments of international relations scholars across various theoretical and cultural backgrounds and practice-oriented literature. The article examines how recent discussions have shaped the SDN concept and highlights key author differences. Over the past three decades, the SDN has evolved dynamically and offers valuable insights into resolving past and ongoing armed conflicts. Additionally, the article discusses the security-development nexus in the Czech academic context, which has been largely absent, with only a few exceptions.

Keywords

security, development, security-development nexus, conflict resolution, critiques, state-of-the-art-review

This paper is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

Úvod

O bezpečnostně-rozvojovém propojení se sice prvně kompetentně pojednává až v 90. letech minulého století, nicméně první prvky bezpečnostně-rozvojového nexu (BRN) se dostávaly do zorného

* **Corresponding Author:** Zdeněk Rod, Department of Politics and International Relations, Faculty of Arts, University of West Bohemia, Sedláčkova 15, 326 00 Plzeň. E-mail: zdenekr@ff.zcu.cz.

pole evropských a amerických myslitelů již mnohem dříve. A právě tyto obrysy se měnily s vývojem pojetí bezpečnosti a rozvoje. Jedni interpretují bezpečnost převážně v kontextu vojenských hrozeb (standardně se jedná o autory řadící se do realistického myšlenkového proudu), přičemž referenčním objektem v této konceptualizaci je stát (Walt 1991: 212–213; Kahhat 2006: 86; Looney 2001: 411). Zatímco druzí (neoliberální institucionalismus) (Keohane, Nye 2011: 20–21) kladou důraz na ekonomické hrozby. Jiní autoři (Kodaňská škola, Škola třetího světa – Mohamed Ayoob a Amitav Acharya) pak zdůrazňují bezpečnost jedinců a argumentují ve prospěch konceptu lidské bezpečnosti. Ten je založen na představě, že jedinec čelí hrozbám vycházejícím zevnitř státu, respektive stát jako takový jej není schopen či ochoten ochránit (Waisová 2006: 60). Jedinec jako referenční objekt zaujmul silnou pozici v kritických bezpečnostních studiích, zejména pod vlivem Kodaňské školy (Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde), Pařížské školy (Didier Bigo, Jef Huysmans) a Velšské školy (Ken Booth a Richard Wyn Jones) bezpečnostních studií (Waever 2004). Ve výkladu bezpečnosti lze logicky dále pokračovat, nicméně pro představení základních obrysů pro účely pochopení různých interpretací bezpečnosti je výše zmíněná charakteristika dostačující.

V případě pohledů a názorů na rozvoj tomu není jinak. Některé rozvojové teorie spojují „rozvoj“ s ekonomickým růstem, jiné spíše s kulturními a sociálními faktory a procesy v dané společnosti (Rabie 2016: 7–8). Rozvojová studia ve svém počátku v 60. a 70. letech minulého století kladla převážně důraz na eliminaci rizik a nedostatků vyplývajících z povahy tržního hospodářství a volného trhu, které rozvojové země sužovaly. Rozvojové země měly v důsledku odlišného ekonomického vývoje periferní pozici v globální ekonomice a jejich výrobky nebyly dostatečně konkurenceschopné ve srovnání se západními produkty. Proto se rozvojové úvahy soustředily na postavení rozvojových zemí a jejich možností posílit konkurenceschopnost na světových trzích. V 80. letech se naopak pod vlivem neoliberalismu a tzv. Washingtonského konsenzu kladl důraz na kompletní otevření ekonomik rozvojových států. Ani tento přístup však nepřinesl pozitivní výsledky a rozvojoví experti nedetekovali očekávané snížení chudoby v rozvojových státech. Širší pojetí rozvoje beroucí v úvahu i socio-ekonomické aspekty se objevilo až v průběhu 90. let. Rozvinutost začala být ztotožňována s rozvojem kvality života místních obyvatel. A jako v případě lidské bezpečnosti, stát v rozvojových úvahách přestával sehrávat primát a pozornost byla kladena výhradně na rozvoj jednotlivce (Mudida 2007: 14).

Okolnosti vzniku myšlenky o vzájemném vztahu bezpečnosti a rozvoje se tedy logicky objevují počátkem 90. let, kdy dochází k definičnímu posunu obou konceptů. Posunutí pojetí bezpečnosti a rozvoje pak logicky vede k otázkám ohledně samotné konceptualizace bezpečnostně-rozvojového propojení. Toto úskalí dle Tschirgi (Tschirgi 2005: 43–44) pramení z konceptuální povahy obou pojmů, jelikož se jedná o poněkud široké, nepolapitelné pojmy. V podobném duchu argumentuje Nicholas Waddell (Waddell 2006: 532), když tvrdí, že bezpečnost a rozvoj jsou zcela odlišné koncepty, které spolu přirozeně nesouzní kvůli komplexnosti každého z nich. Jiní (IPA 2004: 3) tvrdí, že existence pozitivní korelace mezi bezpečností a rozvojem je přímo zavádějící.

V případě konceptualizace bezpečnostně-rozvojového propojení je taktéž potřeba vzít v úvahu, že je nutné odlišit přístupy tzv. „z praxe vycházející literatury“ a přístupy, jež jsou výsledkem akademického bádání. Tato distinkce je klíčová, neboť v pojetí literatury vycházející z praxe (policy sféra) se zdá být bezpečnostně-rozvojové propojení evidentní. V akademické literatuře to již tak zjevné není (viz výše Tschirgi 2005; Waddell 2006; IPA 2004). Je však nutné zohlednit fakt, že právě úvahy o implementaci bezpečnostních a rozvojových politik odrážely teoretické diskuze akademické sféry. Teoretická východiska BRN se následně vtělila do praktických úvah o vzájemném propojení bezpečnosti a rozvoje, což vyústilo např. v úvahy o postkonfliktní rekonstrukci, lidské bezpečnosti, PRT, protipovstaleckých či protiteroristických misích kombinujících bezpečnostní a rozvojové prvky.

Jak již samotný název textu napovídá, cílem předloženého textu je představit českému čtenáři (badatelům i studentům mezinárodních vztahů) přehledový článek pojednávající o problematice bezpečnostně-rozvojového nexu, jelikož BRN je se stal v českém prostředí dlouhodobě zanedbávaným konceptem. Text tohoto druhu je namísto, zohledníme-li, že v českém prostředí (do jisté míry i v mezinárodním) zcela absentuje ucelená přehledová studie, která by o BRN pojednala v celé jeho šíři. Obecně se lze setkat s méně systematicky zpracovanými zmínkami o BRN v obecnějších učebnicích a textech o vztahu mezi bezpečností a rozvojem. Českých textů využívajících BRN v rámci disciplíny řešení konfliktů je minimum. V Česku se např. tomuto tématu okrajově věnuje Šárka Cabadová Waisová (2011). Úskalí ovšem spočívá v tom, že problematika BRN výrazně posunula a veškeré dostupné texty jsou již staršího data. BRN je totiž zpravidla interpretován v dimenzi, kdy bezpečnost předchází rozvoji ($B > R$). U BRN lze ale zachytit celou řadu dalších východisek, o nichž tento text pojednává.

Následující část textu přiblíží čtenáři konceptualizaci BRN. V ní se může čtenář setkat o pojednáních o jednotlivých východiscích o BRN – tj. bezpečnost a rozvoj jdou ruku v ruce ($B=R$), bezpečnost předchází rozvoji ($B > R$) a rozvoj předchází bezpečnosti ($R > B$), a jakým způsobem se jednotlivé východiska promítla do praktické politiky. V závěru bude čtenář seznámen s kritikou konceptu BRN a debatě o ne/existenci BRN.

Konceptualizace BRN

Zajímavé teoretické úvahy o BRN přináší McConnan (2019: 5) v debatě o ne/existenci BRN. Na základě rozsáhlého *State-of-the-Art review* teoretické literatury pojednávající o možné závislosti mezi bezpečností a rozvojem McConnan tvrdí, že teoretiky zkoumající BRN lze rozdělit do skupin podle toho, do jaké míry předjímají existenci BRN. Tato zmínka je klíčová, protože i v teoreticky orientované literatuře se lze setkat s názorem, že vzájemné propojení bezpečnosti a rozvoje není možné (viz Waddell 2006: 532). McConnanovy úvahy jsem proto přenesl do tabulky č. 1. Tabulka č. 1 umožní čtenáři pochopit první rovinu BRN, tj. zdali vztah mezi bezpečností a rozvojem reálně ne/existuje a ne/funguje. V tabulce se nejprve zabývám pozicí *optimistů*. Pozice optimistů poslouží ke konceptualizaci BRN, jejíž východiska zde posléze promítnu do praktických úvah o vztahu mezi bezpečností a rozvojem. Zbývající dvě pozice – *skeptici/kritici* a *popírači* – následně představím v závěrečné části, v níž pojednám o kritice konceptu.

Tabulka 1: Postoje k BRN

Postoj k BRN	Hlavní myšlenky	Hlavní autoři	Typ výzkumu
<i>Optimisté</i>	Vztah mezi bezpečností a rozvojem existuje a funguje	Stewart (2004); Picciotto (2010); Wild a Elhawary (2012); Beall, Goodfellow a Putzel (2006); Jackson (2009)	Teoretické výzkumy, výzkumy nevládních organizací
<i>Skeptici kritici</i>	BRN je dalším z pokusů, jak kontrolovat státy Jihu; BRN vyústí v militarizaci konfliktů, a proto nemůže vést ani k rozvoji	Duffield (2001, 2006); Abrahamsen (2004); Pupavac (2010)	Teoretické debaty, akademické výzkumy, případové studie vybraných konfliktů prokazující selhání a neexistenci BRN, analýza nevládních organizací
<i>Popírači</i>	BRN neexistuje či nefunguje, tj. bezpečnost nezprostředkovává rozvoj a naopak	Chandler (2007); Lacher (2008); Waddell (2006)	Teoretické výzkumy

Zdroj: McConnan (2019) a doplnění autorem.

Přijmeme-li východisko, že vztah mezi bezpečností a rozvojem reálně existuje a funguje, můžeme se v teoretické bezpečnostní a rozvojové literatuře setkat s tzv. sekvenčními přístupy, které vycházejí z předpokladu, že bezpečnost je prerekvizitou rozvoje a visa versa. Sekvenční přístupy umožňují badateli nahlížet na BRN ze třech různých perspektiv. Autoři, kteří přijali existenci BRN, se sice domnívají, že propojení existuje, nicméně mají odlišné názory na to, v jakém poměru se bezpečnost a rozvoj vyskytují a „co“ předchází „čemu“. K těmž závěrům ve svých výzkumech docházejí Waisová (2011: 94) i Stewart (2004: 261). Na základě akademické diskuze lze tedy vyvodit následující typologii znázorněnou v tabulce č. 2 níže:

Tabulka 2: Typologie BRN – možný vztah mezi bezpečností a rozvojem

Vztah mezi bezpečností (B) a rozvojem (R)	Autoři reprezentující tento proud
Bezpečnost a rozvoj jdou ruku v ruce $B \Leftrightarrow R$	Duffield (2006); Mudida (2007); Zoellick (2008); Dursun-Özkanca-Vandemoortele (2012)
Bezpečnost předchází rozvoji $B \Rightarrow R$ (bez zajištění bezpečného prostředí nelze dosáhnout rozvoje)	Hussein a Gnisci a Wanjiru (2004); Etzioni (2007); Dobbins (2008); Denney (2011); Krause a Jütersonke (2005); Schwarz (2005)
Rozvoj předchází bezpečnosti $R \Rightarrow B$ (dokud společnost nedosáhne určité míry rozvoje, nelze eliminovat širokou paletu hrozeb)	Collier (2000), Kaldor (2011), Stewart (2004), Brainard a Chollet (2007), Collinson et al. (2010), Bergenas a Mahoney (2016)

Zdroj: Stewart (2004), Waisová (2011) a doplnění autorem.

Tabulky č. 1 a 2 demonstrují tři odlišné pohledy na vztah mezi bezpečností a rozvojem. V následujících podkapitolách představím, jak se tyto tři přístupy o vztahu mezi bezpečností a rozvojem promítly do širokého spektra praktických úvah o vztahu mezi bezpečností a rozvojem, a to na pozadí akademické diskuze i debat na mezinárodních organizací a v interakci s praktickou zkušeností dárců (např. humanitární organizace) (Waisová 2011: 94). Následující kapitola tedy čtenáři představí širokou paletu praktických policy úvah vycházejících z teoretických východisek o BRN, které byly následně přetaveny do jednotlivých konceptů – lidská bezpečnost, imperativ nezranit či postkonfliktní rekonstrukce. Význam a obsah následujících částí textu ilustruji v následující tabulce č. 3 níže. V poslední části nakonec představím kritiku BRN, kterou nabízejí teoretikové a praktičtější orientovaní badatelé.

Tabulka 3: BRN reflektovaný v akademických a prakticky orientovaných debatách

Vztah mezi bezpečností (B) a rozvojem (R)	Hlavní úvahy
Bezpečnost a rozvoj jdou ruku v ruce $B \Leftrightarrow R$	Úvahy o lidské bezpečnosti
	Mezi mírem a rozvojem existuje závislost
	Imperativ <i>Do No Harm</i>
	Post-konfliktní rekonstrukce
Bezpečnost předchází rozvoji $B \Rightarrow R$	Praktičtější orientovaný pohled na bezpečnost jako prerekvizitu rozvoje
	Reforma bezpečnostního sektoru
Rozvoj předchází bezpečnosti $R \Rightarrow B$	Rozvojová pomoc vis-à-vis národní bezpečnosti
	„Ekonomika nadevše“
	Předcházení konfliktům

Zdroj: autor.

Bezpečnost a rozvoj jdou ruku v ruce (B ⇔ R)

První přístup – „bezpečnost a rozvoj jdou ruku v ruce“ – vychází z předpokladu, že bezpečnost a rozvoj se vzájemně posilují. V postkonfliktních oblastech by nemělo docházet k upřednostňování rozvoje a upozadování bezpečnosti či naopak; oba procesy zajišťující bezpečnost i rozvoj jsou stejně důležité a vzájemně závislé. Rozvojové aktivity (obnova socio-ekonomické struktury) mohou napomoci k zajištění bezpečnosti, přičemž rozvoj by nebylo možné vykonávat bez bezpečnostních opatření v konfliktní oblasti. Oba dva komponenty – bezpečnost a rozvoj – by měly být zastoupeny ve vyváženém poměru. Typickým zastáncem tohoto přístupu je Mark Duffield (2006) v článku *Human security: linking development and security in an age of terror* nebo Robert Mudida (2007) v publikaci *The Security-Development Nexus: A Structural Violence and Human Needs Approach* (porovnej s Toonen 2017).

Představa symetrického a vzájemně závislého vztahu mezi bezpečností a rozvojem se následně promítla do úvah o lidské bezpečnosti, míru a rozvoji, imperativu „nezranit“ a postkonfliktní rekonstrukci. Tyto směry a úvahy krátce představím, aby bylo zřejmé, jak autoři o těchto směrech o vztahu mezi bezpečností a rozvojem uvažují.

Úvahy o lidské bezpečnosti

V 90. letech minulého století, tedy v období, kdy se začínají rodit představy o bezpečnostně-rozvojovém propojení jako o potenciálním přístupu k řešení konfliktů, vstupují do debaty i další autoři, kteří s bezpečnostně-rozvojovými aspekty začínají pracovat právě v souvislosti s řešením konfliktů. V tomto období taktéž dochází k reinterpetaci referenčních objektů. Prim nesehrává již pouze stát jako celek, ale i společnost a jedinec. Autoři totiž již neakcentují pouze národní bezpečnost, ale i tu lidskou. Právě lidská bezpečnost se stává klíčovým termínem politických i akademických diskuzí v 1. pol. 90. let. Tento stav pramení zejména z proměny bezpečnostního prostředí a vzestupu počtu vnitrostátních konfliktů, v nichž největší hrozbou pro jedince byl nefunkční stát.

Základy konceptu lidské bezpečnosti byly položeny na půdě UNDP v roce 1994. Ve zprávě o lidské bezpečnosti a rozvoji byla lidská bezpečnost definována jako „svoboda od strachu“ a „svoboda od nedostatku“. Jedinec, jakožto svébytný referenční objekt, měl čelit širokému spektru hrozeb, které byly odrazem následujících tematických oblastí: potravinová bezpečnost, ekonomická bezpečnost, zdraví jedince, environmentální bezpečnost, osobní bezpečnost, komunitní a politická bezpečnost (UNDP 1994: 24–25). V roce 2003 Komise OSN pro lidskou bezpečnost (Commission on Human Security 2003) zmiňuje ještě v dokumentu *Lidská bezpečnost nyní* (Human Security Now) třetí svobodu – a to „svobodu žít důstojný život“. V roce 2005 se na půdě Valného shromáždění OSN (General Assembly 2005: 8) objevil dokument *In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All* a uvedené tři svobody doplňoval o „svobodu od psychické deprivace“. Ta byla primárně asociována s absentujícím socio-ekonomickým rozvojem. Debata o lidské bezpečnosti byla na půdě OSN symbolicky zakončena v roce 2012, kdy Valné shromáždění OSN přijalo rezoluci 66/290 definující lidskou bezpečnost. Podle rezoluce se jedná o „právo lidí žít svobodně a důstojně, bez chudoby a zoufalství. Všichni jednotlivci, zejména zranitelné osoby, mají právo na svobodu žít bez strachu a nouze, s rovnou příležitostí využívat všechna svá práva a plně rozvinout svůj lidský potenciál“ (General Assembly 2012: 1). Toto pojednání implikuje, že ochrana před fyzickým násilím je obdobně důležitá jako socio-ekonomické potřeby jedince.

Na myšlenky OSN z let 1994 až 2005 následně navazuje zpráva Světové banky *Conflict, Security, and Development* z roku 2011, která v souvislosti s debatou o BRN a lidské bezpečnosti zavádí termín „občanská bezpečnost“ (citizen security). Pojem „občanská bezpečnost“ se v po-

jetí Světové banky vymezuje vůči výše popsanému spojení – „svoboda od strachu“ a „svoboda od nedostatku“, a definuje občanskou bezpečnost jako svobodu od fyzického násilí a od strachu z násilí, jehož zdrojem stát. I v pojetí Světové banky představuje jedinec klíčový referenční objekt (World Bank 2011: XVI). Tento termín implikuje, že Světová banka se více přiklání k ochraně před fyzickým násilím než k prosazování socio-ekonomického rozvoje (Waisová 2011: 101).

Právě interpretace hrozeb v kontextu lidské bezpečnosti ovlivňovala úvahy o ekonomické a sociální bezpečnosti státu umožňující jedincům každodenní bezpečný život (Simon 2008: 49). Rozhodujícím faktorem již nebyl jen ekonomický růst, nýbrž i společenský rozvoj (sociální oblast) (Gil 2012: 129). Vzestup konceptu lidské bezpečnosti také ze své podstaty zaznamenal užší vazbu na rozvoj. Zkoumáním strukturálního násilí a lidských potřeb se výzkumníci snažili porozumět vazbám mezi těmito dvěma koncepty a navrhnout, jaké důsledky může mít propojení bezpečnosti a rozvoje pro jednotlivce v ozbrojených konfliktech (Mudida 2007: 11).

S konceptem lidské bezpečnosti a rozvoje začíná explicitně pracovat Frances Stewart. Ta se ve svých článcích zabývá rozvojem v souvislosti s lidskou bezpečností. Stewart (2004: 277–279, 285) se domnívá, že podpora bezpečnosti má zásadní význam pro dosažení rozvoje, přičemž pomocí rozvoje lze předcházet konfliktům. Rozvoj je tudíž zároveň instrumentální pro dosažení bezpečnosti. Tuto argumentační linku Stewart následně rozvádí, když tvrdí, že nedostatek rozvoje může vyústit v konflikt, čímž naopak přisuzuje větší hodnotu rozvoji, byť výše tvrdí, že rozvoj a bezpečnost jsou vzájemně propojeny. Jinými slovy, Stewart v celé své práci nezmiňuje, zdali by nastal konflikt, pokud by došlo k oslabení bezpečnosti. Na základě jejího východiska se lze však logicky domnívat, že konflikt by nastal, neboť rozvoj se neobejde bez bezpečnosti a naopak. U Stewart si je však zajímavé povšimnout, že hlouběji rozpracovává koncept rozvoje. Dle ní by mělo v ideálním případě dojít k tzv. inkluzivnímu rozvoji, tedy k rozvoji, který by měl pozitivní vliv na jednotlivce. Stewart v zásadě tvrdí, že je nevyhnutelné sledovat mikroekonomické statistiky. Podle ní, pokud se bude hospodářsky rozvíjet pouze určitá skupina společnosti, a zbytek bude zaostávat, tak potenciál ke vzniku konfliktu bude přetrvávat¹ – za příčinu konfliktu tedy považuje nerovnoměrnou distribuci blahobytu. A to i v případě státu s vysokou úrovní bezpečnosti a vyšší HDP na jednoho obyvatele.

Mezi mírem a rozvojem existuje závislost

Myšlenka, že mezi mírem a rozvojem existuje závislost, čerpá mimo jiné z teoretického aparátu mírových studií, které v zásadě tvrdí, že vyšší koncentrace zbraní nezaručuje bezpečnější prostředí (World Peace Foundation 2017). Počátkem 90. let minulého století se otevírá debata o tzv. konceptu podmíněnosti předpokládajícím vzájemnou závislost mezi mírem a rozvojem. Mezinárodní organizace (typicky MMF, UNDP či Světová banka) při poskytování rozvojové pomoci zohledňovaly, kolik vydává daný recipient (rozvojový stát) na zbrojení a kolik na rozvojové projekty. Tato představa pramení z myšlenky, že výdaje na zbrojení „ukrajují“ z financí určených pro rozvojové projekty. V případě, že recipient nevede ozbrojený konflikt, je namístě, aby finance vynakládal na rozvojové aktivity směřující k politické a socio-ekonomické obnově. Pokud tak učinil, byl označován jako tzv. *good performer*. V opačném případě mezinárodní organizace potrestaly recipienta zkrácením či odmítnutím rozvojové pomoci, přičemž daný recipient byl označen jako *poor performer* (Waisová 2011: 94–95; Macrae 2004). Na základě této politiky došlo např. na půdě

¹V tomto případě lze zachování konfliktu přirovnat ke Galtungově negativnímu míru, v němž se nemusí objevovat prvky fyzického násilí. Galtung (1967: 17) se domnívá, že v mezinárodním systému se vyskytuje existence pozitivního a negativního míru. Negativní mír značí absenci kolektivního násilí. Naopak pro ten pozitivní je typické, že se vyznačuje sdílením společných hodnot. V souvislosti s negativním mírem Galtung taktéž hojně operuje s pojmem nepřímého/strukturálního násilí (různé formy diskriminace, nerovné příležitosti atd.), které vychází ze struktury systému a nemusí nutně vyústit ve fyzické škody (Galtung 1969: 170–173).

UNHCR (2004: 4) ke konsenzu, že mezinárodní společenství má obrátit svou pozornost ke good performer recipientům, neboť u těchto zemí je nejvyšší šance, že rozvojová pomoc bude kompetentně a adekvátně zužitkována. V případě *good performers* rozvojová pomoc směřuje zejména lokální vládě. U *poor performers* je příhodnější směřovat rozvojovou pomoc do rukou lokálních nevládních organizací v důsledku absence odpovědné vlády.

Imperativ nezranit

Další skupinu úvah o vzájemném symetrické závislosti mezi bezpečností a rozvojem zastává zásada „imperativ nezranit“ (*do no harm*). Ten vychází koncem 90. let 20. století z prostředí humanitárních organizací (UNDP 2016; Waisová 2011: 95) a mezinárodních institucí, jako Světová banka (1998: 41) nebo OECD (2010). Tato zásada vyplývá ze skutečnosti, že v některých případech měla rozvojová pomoc neblahé dopady na vývoj konfliktu, pokud nebyla adekvátně zacílena² (Waisová 2011: 95). Proto je imperativ „nezranit“ založen na představě, že rozvojová pomoc a různé postkonfliktní iniciativy mohou být použity jen do té míry, dokud nezhoršují bezpečnostní situaci v cílové destinaci. V případě zhoršení bezpečnostní situace je zapotřebí okamžité modifikace postkonfliktních přístupů (Světová banka 1998: 41). Tento přístup vyžaduje, aby mírotvorci (zejména humanitární organizace) usilovali o minimalizaci škod, které mohou neúmyslně způsobit poskytováním pomoci, a také škod, které mohou být způsobeny neposkytnutím pomoci (např. zvýšením napětí v hostitelských komunitách) (UNDP 2016: 2). Průkopníkem tohoto přístupu se stala koncem 90. let 20. století Mary Anderson (Anderson 1999; Anderson 2000). Andersonová ve své práci pokládá za klíčové, že dárci musejí být citliví ke specifickému kontextu, v němž zasahují. Jinými slovy to znamená, že univerzální přístupy mohou jen zřídka účinně přispět k budování státu a dárci musejí být citlivější a zároveň si musejí osvojit hlubší znalosti historie a rozmanitosti dané země.

Postkonfliktní rekonstrukce

BRN se výrazně promítl i do úvah o postkonfliktní obnově ve válkou rozvrácené společnosti. V jádru těchto úvah stála myšlenka, jak zamezit opětovnému vypuknutí násilí v zemi, která prošla občanskou válkou, neboť země mající zkušenost s tímto typem vnitrostátního konfliktu tendují k jeho opětovnému rozpoutání (Gil 2012: 130). V této souvislosti například Collier (2003: 83) uvedl, že země, která prošla občanskou válkou, má v prvních pěti letech 44 % šanci, že se do bludného kruhu násilí opětovně propadne. Z těchto důvodů počátkem 90. let 20. století mezinárodní společenství začalo vtělovat rozvojovou pomoc do agendy budování míru a postkonfliktní rekonstrukce v zemích, v nichž se vyskytl ozbrojený konflikt. Prvopočátky tohoto přístupu se promítly do zvládnutí postkonfliktní rekonstrukce Bosny a Hercegoviny, Kambodži, Ugandy či Salvadoru. V druhé polovině 90. let 20. století se postkonfliktní rekonstrukce stává integrální součástí agendy budování míru a je zároveň reflektována v dokumentech mezinárodních institucí (Waisová 2011: 96), např. v Agendě pro mír z roku 1992. Do ní tehdejší generální tajemník Boutros Boutros-Ghálí (1992: 32–34) předložil úvahu o nutnosti *post-conflict peacebuilding* (dále jen postkonfliktní budování míru), jehož obsah si kladl za cíl zabránit znovu vypuknutí konfliktu. Postkonfliktní budování míru byla aktivita zaměřená na identifikaci a podporu struktur, které by posílily mír s cílem zabránit opětovnému násilí. Aby však bylo možné považovat postkonfliktní budování míru za úspěšné, bylo dle Boutrose-Ghálího (Boutros 1992: 32–34) nutné v konfliktním prostředí implementovat sadu bezpečnostních a rozvojových iniciativ, mezi které lze například zařadit: společenské usmíření, odzbrojení dříve válčících stran a obnovení pořádku, úschova a případné zničení zbraní, repatriace uprchlíků, poradenství a podpora výcvik bezpečnostního person-

²Respektive rozvojová pomoc měla vedlejší negativní účinky.

álu, monitorování voleb, podpora úsilí o ochranu lidských práv, reforma nebo posílení vládních institucí a podpora procesů politické participace.

S myšlenkou bezpečnostně-rozvojového propojení v rámci postkonfliktních iniciativ přichází OECD DAC v dokumentu *Guidelines on Peace, Conflict and Development Cooperation* z roku 1997, jehož obrysy se rýsovaly již na sklonku roku 1995. Tato zpráva, obdobně jako *Agenda pro mír*, pracuje s myšlenkou, že budování míru má sloužit jako preventivní iniciativa k zamezení opětovnému rozpoutání násilí (OECD DAC 1997: 13–15). Zpráva OECD DAC (1997: 40, 43, 48, 53, 57, 61, 68) zároveň zmiňuje celou řadu rozvojových a bezpečnostních iniciativ, jejichž kombinací lze zvládnout postkonfliktní rekonstrukci; OECD DAC (ibid) mezi tyto aktivity řadí např. obnovu veřejných institucí, reformu bezpečnostního aparátu, podporu vzdělávání, obnovu hospodářství, společenské usmíření, reintegraci bývalých kombatanů nebo odminování. Z výše uvedených myšlenek tedy vyplývá, že postkonfliktní iniciativy je potřeba implementovat i ve stále nebezpečném prostředí, neboť rozvojové aktivity snižují potenciál obnovení či prohloubení násilí. Rozvojové aktivity by se však neměly pouze zaměřovat na zvýšení blahobytu místního obyvatelstva, nýbrž by měly zohledňovat i budování občanské společnosti, obnovu politického systému nebo zvládnutí usmíření. Rozvoj je tedy chápán v širším kontextu a nezahrnuje pouze růst HDP.

Úvahy o postkonfliktní rekonstrukci se výrazně utvářely v průběhu 90. let 20. století v souvislosti s konflikty na Balkáně. K výraznějšímu prohloubení problematiky však dochází po roce 2001 v souvislosti se stabilizací a rekonstrukcí Afghánistánu a Iráku. Pro toto prostředí bylo příznačné, že postkonfliktní iniciativy byly implementovány v době, kdy v obou státech stále probíhal ozbrojený konflikt s povstanci a příslušníky různých radikálních kruhů. Jakákoli implementace postkonfliktních iniciativ tady probíhala ve výrazně nebezpečném prostředí. Z toho důvodu dochází k opětovné prohloubení úvah³ o tzv. „protipovstaleckých misích“ (*counter-insurgency missions*), které kombinovaly jak bezpečnostní, tak rozvojové přístupy a strategie (Waisová 2011: 96).

Další sérii úvah o postkonfliktní rekonstrukci rozpracovává Mary Kaldor (2001; 2012: 150), která poznamenává, že rekonstrukce státu bude úspěšná v případě, kdy dojde k implementaci bezpečnostních a rozvojových strategií ve vyváženém poměru. Dle ní lze nahlížet na rozvoj a bezpečnost jako na tzv. „měkkou“ a „tvrdou“ dimenzi. Měkká dimenze by měla zahrnovat rozvoj politických institucí a ekonomiky. Naopak tvrdá dimenze by měla zahrnovat bezpečnostní mechanismy, které zamezí terorismu, organizovanému zločinu, genocidám či etnickým čistkám (Kaldor 2011: 446). Kaldor se tak blíží základní premise BRN, když tvrdí, že míru lze dosáhnout (nexu – výsledek propojení bezpečnosti a rozvoje), pokud dojde k propojení měkké (ekonomické/rozvojové) a tvrdé (bezpečnostní) dimenze.

Bezpečnost je prerekvizitou rozvoje ($B \Rightarrow R$)

Druhý přístup ($B \Rightarrow R$) vychází z premisy, že „bezpečnost je prerekvizitou rozvoje“ a je klíčovou hodnotou. Bez zajištění bezpečnosti nelze očekávat pozitivní výsledky v rozvojové dimenzi. Ku příkladu v případě postkonfliktní rekonstrukce je v první řadě nevyhnutelné zajistit bezpečné prostředí pro rozvojové aktivity. Bezpečnosti je v rozvojové politice přičítána tzv. primordiální role (Denney 2011: 279). V nebezpečném prostředí by rozvojoví pracovníci jen velice obtížně implementovali strategie podporující socio-ekonomický blahobyt. Takto formulovaný vztah mezi bezpečností a rozvojem lze například nalézt u výzkumníků, jako jsou Amitay Etzioni (2007) s dílem *Security First: For a Muscular, Moral Foreign Policy* nebo James Dobbins (2008) v publikaci *Towards a More Professional Approach to Nation-building*. V následujících dvou podkapi-

³Historie protipovstaleckých misí sahá až do 50. let minulého století. Jako příklad lze uvést počínání Velké Británie v období 1946–1954 v Malajsii (Hazelton 2021).

tolách představím, jak s předpokladem *security first* pracují mezinárodní organizace a jak se tyto úvahy promítly do budování bezpečnostního sektoru.

Praktičtěji orientovaný pohled na bezpečnost jako prerekvizitu rozvoje

V prakticky orientované sféře se lze setkat s týmiž úvahami. Například v roce 2007 Rada bezpečnosti OSN otevřeně pracovala s úvahou, že je to právě bezpečnost, díky které lze uvažovat o stabilním a udržitelném rozvoji (UN Security Council 2007). Rada bezpečnosti OSN tyto myšlenky zároveň formulovala, aniž by pracovala s relevantními empirickými výstupy, které by tento argument podpořily. Tento přístup se do rozvojového diskurzu dostává po událostech z 11. září 2001 a v souvislosti s válkou proti teroru. Bezpečnost za prerekvizitu rozvoje považuje například Světová banka (2017: 16, 111, 123) ve své publikaci *Governance and the Law*. Světová banka však upozorňuje, že byť je bezpečnost klíčová, následně musí nastat rozvoj v podobě ekonomického růstu. Dle tohoto dokumentu by měla být bezpečnost na prvním místě, neboť konfliktní a celkově nebezpečné prostřední negativně koreluje s ekonomickou nerozvinutostí. Kupříkladu Irák ztratil v důsledku konfliktu v letech 2003–2016 v průměru 28 % HDP. Aby však došlo ke konsolidaci bezpečnosti v dané oblasti, Světová banka doporučuje, aby stát disponoval monopolem na fyzické násilí (viz Weber 1965). Pokud dojde k rozdrobení bezpečnostních kompetencí mezi aktéry, není dle ní možné přemýšlet ani o bezpečnosti, ani o rozvoji (Světová banka 2017: 112). S obdobným východiskem přichází i UNDP (2019), které se domnívá, že mír a bezpečnost jsou klíčovými předpoklady pro udržitelný rozvoj; podrobnější pojednání však nepředstavuje.

Fungování dalších postkonfliktních iniciativ bylo také ovlivněno novým přístupem, který rozvinuly členské státy OECD DAC. Po událostech 11. září 2001, kdy se bezpečnostní dimenze stává klíčovým narativem bezpečnostně-rozvojového propojení (Juego 2007: 71), začal mezi členy OECD DAC rezonovat názor, že bezpečnost je prerekvizitou rozvoje. První náznaky týkající se změny priorit OECD DAC v rozvojové spolupráci lze najít v roce 2005 v dokumentu *A Development Co-operation Lens on Terrorism Prevention*, v kterém OECD DAC (2005: 11) uvádí, že pod tíhou mezinárodního terorismu lze v budoucnosti očekávat strukturální změnu rozvojových rozpočtů. Tento dokument mimo jiné znamená zásadní předěl v percepci terorismu na půdě OECD DAC. Starší dokument OECD DAC (2001) s názvem *Helping Prevent Violent Conflict* z roku 2001 nevěnoval terorismu téměř žádnou pozornost. Jasnější obrysy úvah z roku 2005 se však naplno promítly až v roce 2007, kdy byly změněny směrnice pro podávání zpráv OECD DAC tak, aby bylo možné využít ODA (oficiální rozvojová pomoc; v anglickém znění *Official Development Assistance*) pro bezpečnostní aktivity, souhrnně označované jako reforma bezpečnostního sektoru. Do roku 2007 totiž nebylo možné vykazovat finance určené na „reformu bezpečnostního sektoru“ za rozvojové výdaje (Hynes, Scott 2013: 11). Na základě této nové směrnice bylo umožněno hradit z rozvojového rozpočtu například výdaje na PRT, což vyústilo ve větší míru zapojení ze strany dalších členských států NATO (Waisová 2011: 101).

K využívání rozvojových rozpočtů pro zajišťování bezpečnosti taktéž docházelo pod vlivem tzv. *whole-of-government* (WoG) přístupů, na které opětovně upozorňoval i OECD DAC (Stepputat, Greenwood 2013: 9–10). WoG přístup vychází z předpokladu, že zahraniční angažmá vlády bude mít smysluplnější a trvalejší dopad, pokud různé vládní resorty zapojené do takové intervence budou disponovat společnou strategií i rozpočtem a budou mít společné chápání daného problému. Takový přístup by měl vést k efektivnějšímu a účinnějšímu využívání zdrojů, které vláda poskytuje, bez ohledu na to, prostřednictvím kterého ministerstva, agentury nebo ne/formální sítě tyto zdroje proudí (Coning, Luras 2009: 10; OECD 2007: 14).

Security Sector Reform

Přístup označovaný jako *Security Sector Reform* (SSR; reforma bezpečnostního sektoru) při řešení konfliktů se objevuje na půdě mezinárodních organizací, zejména OSN, počátkem 90. let 20. století. V rámci úvah o rekonstrukcích válkou postižených zemí došlo ke konsenzu, že to bude právě bezpečnostní sektor, který by měl v postkonfliktní iniciativách sehrávat primát. Ve svých počátcích byl SSR založen na premise, že bez bezpečného prostředí nelze dosáhnout udržitelného rozvoje. Proto byly úvahy o SSR na svém začátku asociovány čistě s tradičními bezpečnostními aktéry (armáda/policie) (Hurwitz, Peake 2004: 5–6). První postkonfliktní iniciativy odrážející SSR bylo možné zaregistrovat při obnově Bosny a Hercegoviny a pomoci Severní Makedonii v druhé polovině 90. let 20. století. OSN tehdy výhradně cílilo na restrukturalizaci bezpečnostního aparátu (Dursun-Ozkanca 2021: 4). Tento postoj se však v průběhu čas proměnil a později bylo možné v rámci SSR zaznamenat zapojení rozvojových agentur. Bezpečnostní aktivity jsou v rámci SSR stále páteřní, nicméně jsou obohaceny o rozvojové. Reformy bezpečnostního sektoru dále zohledňovaly reformy v armádě a místní policii, které by měly mít civilní kontrolu. V souvislosti SSR se dále rozvinuly úvahy o DDR (*Disarmament, demobilisation and reintegration*; v českém znění odzbrojení, demobilizace a reintegrace)⁴ programech pro místní kombatanty (Hurwitz, Peake 2004: 5–6), kteří by bez patřičné pozornosti mohli v budoucnu znamenat značné společenské riziko, zejména z důvodu neřešeného posttraumatického stresového syndromu či v důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti.⁵ Výsledkem komplexnějšího uchopení SSR byly postkonfliktní iniciativy v oblasti Východního Timoru, kde budování stabilního bezpečnostního aparátu bylo pouze jednou z mnoha iniciativ (Dursun-Ozkanca 2021: 4).

Dalším milníkem vývoje přístupu k SSR byl rok 2008. Tehdejší generální tajemník OSN Pan Ki-mun (2008: 1–2) představil na půdě Rady bezpečnosti speciální zprávu s návrhem, jak by OSN mohla podpořit budování SSR. Tato zpráva doporučuje, aby OSN zaujmula holistický a koherentní přístup k SSR. Toho lze dle zprávy dosáhnout tehdy, podpoří-li OSN primárně lokální aktéry v konfliktních oblastech, kteří od OSN dostávali relevantní *know-how* a materiální prostředky na partikulární reformy. SSR je rovněž chápán jako přístup prevence konfliktů a prerekvizita socio-ekonomického rozvoje a trvalého míru. Kompetence by však měly být přeneseny na lokální aktéry a OSN by měla působit jen doplňkově. Dále bylo zmíněno, že nadcházející reformy SSR budou podpořeny ze strany *United Nations SSR Inter-Agency Task Force* (IASSRTF) založené už v roce 2007. IASSRTF obsahuje celkem 14 agentur⁶ a oddělení OSN, které disponují lidskými i materiálními zdroji k podpoře SSR (DCAF 2022).

V roce 2012 OSN (UNSSRTF 2012: 6–11) publikovala manuál *Security Sector Reform Integrated Technical Guidance Notes* na obnovu bezpečnostního sektoru v postižených oblastech. Ten se snaží postihnout problematiku SSR holisticky a koherentně. Manuál je rozdělen do pěti tematických pilířů: 1) budování demokratického vládnutí, 2) budování národních bezpečnostních plánovacích (*policy-making*) a rozhodovacích (*decision-making*) orgánů, 3) posilování mírové aktivity (hlavně usmíření a mediace mezi zneprátenými stranami), 4) posílení genderové zodpovědnosti a 5) budování národních bezpečnostních kapacit. Jak si lze povšimnout, manuál reflektuje

⁴Například v případě Bosny a Hercegoviny došlo k demobilizaci téměř 300 tisíc mužů. Zásadním problémem týkajícím se bývalých bojovníků byl ten, že jim nebyla dána dostatečná pozornost a DDR programy nebyly dostatečně schopny naplnit jejich požadavky – např. ve formě zdravotní a psychologické péče.

⁵Neřešená posttraumatická stresová porucha může vést k domácímu násilí, alkoholismu či drogové závislosti. Na druhé straně v případě dlouhodobé nezaměstnanosti lze očekávat případné riziko opětovného návratu do rebelských a jiných bojových uskupení (porovnej s Collierovou konfliktní pastí; poznámka autora)

⁶Např. oddělení pro politické záležitosti, Oddělení pro mírové operace, Úřad vysokého komisaře pro lidská práva, Úřad pro podporu budování míru, Rozvojový program OSN, Rozvojový fond pro ženy (nyní součást UN Women) a Úřad OSN pro drogy a kriminalitu.

celou řadu témat, která nemusejí bezprostředně odrážet jen budování vojenských a policejních složek.

Úvahy o SSR kulminovaly v roce 2014 přijetím rezoluce 2151 na půdě Rady bezpečnosti OSN. Ta definuje SSR jako proces, který má zajistit posílení účinné a odpovědné bezpečnosti státu a jeho obyvatel bez diskriminace a při plném dodržování lidských práv a zásad právního státu. Rada bezpečnosti OSN dále uznává, že bez robustního bezpečnostního sektoru nelze dosáhnout stabilního míru a rozvoje (UN Security Council 2014: 1).

Rozvoj je prerekvizitou bezpečnosti ($R \Rightarrow B$)

Třetí přístup ($R \Rightarrow B$) tvrdí, že „rozvoj je prerekvizitou bezpečnosti“. Bezpečnostní situace se odvíjí od socio-ekonomického stavu v dané destinaci. Jinými slovy, nerozvinutost je chápána jako jedna z hlavních příčin konfliktu či nebezpečného prostředí. Tento směr staví primárně na myšlenkách liberálních autorů tvrdících, že ekonomický růst je schopen řešit neduhy společnosti. Jedním z klasických zástupců tohoto směru je Paul Collier. Ten tuto myšlenku podrobně rozebírá například ve svém článku *Doing well out of war: An economic perspective* (Collier 2000). Úskalí tohoto směru v některých případech spočívá v časté asociaci rozvoje s ekonomickým růstem. Jako tomu bylo v předchozích kapitolách, tento sekvenční přístup bude demonstrován v následujících podkapitolách, a to v oblastech rozvojové pomoci, přílišného důrazu na ekonomický rozvoj a přístupu k předcházení konfliktů.

Rozvojová pomoc vis-à-vis národní bezpečnosti

První myšlenky o vzájemné synergii mezi bezpečností a rozvojem se v očích myslitelů, zejména liberálních, rodily již na počátku 20. století. Dle Baldwina (1985: 85) byl však kladen primární důraz na národní bezpečnost a aspekty volného trhu, neboť volný trh je schopen zajistit rozvoj stabilní ekonomiky, bez níž nelze zajistit robustní národní bezpečnost. Vztah mezi národní bezpečností a rozvojem zmiňuje i Morgenthau (1962: 301; 308–309). Ten však operuje s tím, že jednou z cest zajištění národní bezpečnosti je poskytování rozvojové pomoci. Poskytováním rozvojové pomoci můžeme posílit dárcovy mocenské zahraničně-politické a bezpečnostní zájmy a eliminovat hrozby pocházející z nerozvinutých oblastí. Pokud si dárci zajistí v recipientském státě dostatečný vliv, může měnit jeho zahraničně-politické aktivity ve svůj prospěch, a to např. ve prospěch národní bezpečnosti.⁷

Úvahy o vztahu mezi národní bezpečností a rozvojem lze nalézt i u Kissingera. Za Kissingerovy působnosti na postu poradce národní bezpečnosti vzniká tzv. „Kissingerova zpráva“ (oficiálně *National Security Study Memorandum (NSSM) 200*), v níž lze nalézt úvahy o úzkém propojení mezi rozvojovou pomocí a národní bezpečností. V zprávě se uvádí, že Spojené státy by se měly zajímat o rozvojové podmínky ve státech, jež spadají do sféry vlivu USA, s cílem zamezit humanitární krizi, která by mohla generovat hrozby postihující národní bezpečnost USA (NSSM 200, 1974: 8).⁸ Další aspekty vztahu mezi národní bezpečností a rozvojem státu zmiňuje Gilpin (2001: 22). Ten tvrdí, že základní premisou pro stabilní stát je propojení stabilní ekonomiky a bezpečnosti.⁹ Napak k téměř kauzálním východiskům dochází Art (2003: 149), který tvrdí, že země, jako Německo a Japonsko, by se nikdy nestaly stabilními státy, pokud by se Spojené státy nepodílely na jejich

⁷K velmi podobným závěrům dochází i Meernik, Krueger a Poe (1998: 69), kteří tvrdí, že použití zahraniční pomoci může sloužit zahraničně-bezpečnostním zájmům dárcovského státu.

⁸Analogické přirovnání lze nalézt u EU. Zástupci EU proklamují, že stabilní Sahel znamená stabilitu pro EU, proto je nutné v této oblasti rozvojově působit.

⁹Byť Gilpin ono vágní označení „stabilní ekonomika“ dále nerozvíjí, lze si však povšimnout, že celá řada autorů, jednajících o postkonfliktní rekonstrukci, tento pojem užívá. Pojem „stabilní ekonomika“ lze chápat v protikladu s ekonomikou rozpadlého státu, tedy s ekonomikou, která se neobejde bez rozvojové pomoci.

poválečné ekonomické rekonstrukci a bezpečnostní stabilizaci. Do debaty o národní bezpečnosti a rozvoji se přidává i Keohane (2003: 293). Ten tvrdí, že stabilita aktéra (rozuměj státu) závisí na dosažení společného bezpečnostního a ekonomického vnitropolitického zájmu, který je sdílen v rámci liberálních institucí.

Z výše uvedené rozpravy vyplývá, že klíčem k udržení národní bezpečnosti je silná ekonomika anebo pragmatické poskytování rozvojové pomoci k šíření mocenského vlivu, přičemž tento přístup je zejména příznačný pro období Studené války (Brown, Grävingsholt 2016: 1). Výše zmíněná debata je typická pro autory hlásící se k realistickému proudu. Hlavním referenčním objektem je podle nich stát a klíčem k úspěchu, tedy ke stabilní ekonomice, je robustní národní bezpečnost. Byť tento přístup detailněji nerozvádí bezpečnostně-rozvojové propojení, ukazuje však silnou souvislost mezi národní bezpečností a ekonomikou. Jen zřídkakdy nalezneme stát, který je hospodářským průkopníkem a zároveň disponuje nefunkčním národním bezpečnostním aparátem a naopak. Tento přístup do jisté míry reflektuje výše popsany sekvenční přístup „bezpečnost jde ruku v ruce s rozvojem“. Úskalí těchto myšlenek však spočívá v chápání rozvoje v konturách vývoje hrubého hospodářského produktu, který málokdy reflektuje reálnou situaci jedinců.

„Ekonomika nadevše?“

Jedním z prvních výzkumníků, který klade značný důraz na rozvojovou stránku BRN, je Paul Collier.¹⁰ Ten bezpečnostně-rozvojové úvahy zohledňuje ve svém výzkumu s řešením vnitrostátních konfliktů a předpokládá, že zejména ekonomický rozvoj společnosti je prerekvizitou bezpečnosti. Collier (eds 2003: 91, 97, 117) tvrdí, že cestou ven ze začarovaného kruhu občanské války je posílení ekonomického rozvoje, jakožto kritického nástroje pro potlačení různých povstaleckých hnutí. Collier se domnívá, že konfliktní potenciál je zakořeněn v ekonomické frustraci. Chudá společnost bude s největší pravděpodobností směřovat k násilí. Jedinou cestou k míru je tedy ekonomický rozvoj. Collier (1999a: 14; 1999b: 110; 2000) si totiž během studia občanských válek všimá specifického fenoménu, kterým je angažmá mladých mužů v různých povstaleckých skupinách. Tito muži se nechali rekrutovat, jelikož pro ně bylo ekonomicky výhodnější působit jako rebelové nárokuje si cizí kapitál než jako rolníci, kteří si svou práci vydělávají zanedbatelné peníze. Proto se Collier domnívá, že konflikt bude trvat tak dlouho, dokud se jednotlivcům vyplatí působit v povstaleckých hnutí. Tento stav lze však zvrátit přijetím ekonomických opatření, která povedou k diverzifikaci hospodářství země. Nejohroženější jsou zejména jednodruhové ekonomiky (závislé na vývozu jedné zemědělské komodity). Pokud je v daném roce počasí nepříznivé a vyústí v malou úrodu, zvyšuje se pravděpodobnost, že se jednotlivci přidají na stranu rebelů. Collier (2003, 1999a) tyto myšlenky podrobně rozpracovává ve svém dalším výzkumu, v němž se např. zabývá tím, že i výskyt nerostných surovin může motivovat jedince, aby se nechali rekrutovat do rebelských skupin. Krádež a následná monetizace nerostných surovin je zpravidla o něco snazší než pěstování pšenice.

Jádrem Collierových úvah však zůstává, že pokud dojde k dosažení takové úrovně hospodářství, z které budou jedinci těžit a mohou se podílet na jejím dalším budování, snižuje se pravděpodobnost jejich zapojení do ilegálních aktivit. Collier (2003: 23, 64) zkrátka vychází z předpokladu, že rozvoj je prerekvizitou bezpečnosti, přičemž rozvoj chápe primárně v užším ekonomickém slova smyslu. O širším pojetí rozvoje krátce pojednává až v pozdějších pracích, kdy začíná zohledňovat i roli usmíření, různé psychologické aspekty konfliktu či roli demokracie. Tyto aspekty však blíže nerozpracovává.

¹⁰Collier pracoval na přelomu pro Světovou banku. Jeho úvahy dále najdeme např. ve zprávě Světové banky World Development Report z roku 2011.

Předcházení konfliktům

V návaznosti na zprávu generálního tajemníka OSN Boutrose Boutros-Ghálího Agenda pro mír (1992) se dostává do povědomí disciplíny předcházení konfliktů, zejména v souvislosti s nárůstem vnitrostátních konfliktů počátkem 90. let. Pro tento přístup je příznačné, že vychází z předpokladu, že prevence je vždy efektivnější a levnější v porovnání s následnou rekonstrukcí válkou postiženého státu. V reakci na Agendu pro mír z roku 1992 se samotný koncept prevence konfliktů posléze dostává do zorného pole akademické obce, jejíž definice se sice nepatrně různí, nicméně podstata problému zůstává totožná. Jako příklad lze uvést Miallovu, Ramsbothamovu a Woodousovou definici (1999: 96), že „prevence konfliktů je činnost, jejímž cílem je předejít vypuknutí ozbrojených konfliktů a masového násilí“. Wallensteen a Möller (2003: 5) se domnívají, že „prevence konfliktů je konstruktivní jednání, jehož cílem je snížit pravděpodobnost hrozby, použití nebo rozmístění ozbrojených sil protivníků v politickém sporu“. Co se týče rozvoje, ten přestal být chápán pouze v nuancích pomoci chudým státům, ale začal být chápán jako nástroj předcházení vypuknutí násilí a zajištění bezpečnosti.

Tyto úvahy se začaly pojít zejména s úvahami o slabých a rozpadlých státech, jejichž „slabost“ (rozpadlé a nefunkční instituce) však neznamená pouze ohrožení vlastních občanů (rozměr lidské bezpečnosti), nýbrž i pro regionální a mezinárodní bezpečnost (Waisová 2011: 95). Tato debata se výrazněji otevírá v USA, a to po incidentech z 11. září 2001. Opakovaně bylo akcentováno, že slabé a rozpadlé státy jsou bezpečnostním rizikem pro západní společenství států. Právě ve válce proti teroru byl rozvoj ve slabých státech chápán jako klíčový nástroj k udržení národní bezpečnosti západních společností. Bezpečnostně-rozvojové aktivity byly primárně směřovány do zemí, které představovaly pro Západ bezpečnostní riziko (Beall, Goodfellow, Putzel 2006: 1, 53–55, 59). Slabé a rozpadlé státy nebyly však viděny pouze jako potenciální bezpečnostní hrozba a zdroj šíření terorismu, ale i jako bezpečnostní riziko spojené s obchodem s drogami či proliferací střelných zbraní (Morgenstern, Brown 2022: summary; Waisová 2011: 95).

Od roku 2001 policy sféra v USA načrtla jasné spojení mezi bezpečností, globální chudobou a rolí slabých států. Na tentýž fenomén upozorňuje i Národní bezpečnostní strategie USA z roku 2002. V souvislosti s úvahami o riziku výskytu slabých států administrativa USA orientovala svoji pozornost převážně na území, jako jsou Afghánistán [Tento přístup se však logicky mění v návaznosti na stažení amerických vojsk z Afghánistánu v roce 2021.], Irák, Jordánsko či palestinské oblasti (Moss, Roodman, Standley 2005: 3). Podobně o prevenci konfliktů uvažuje EU při zvládání krize v Sahelu. Rozvoj nechápe čistě prizmatem lidské bezpečnosti, neboť stabilnější Sahel by měl bezesporu pozitivní dopady na unijní bezpečnostní architekturu. Nejvýznamnějším problémem pro EU v Sahelu jsou rostoucí sítě teroristů, kteří operují transnacionálně a mohou reálně přesunout svou pozornost směrem k EU (Horký-Hlucháň, Daniel, Ditrych 2021). Jak si lze zároveň povšimnout, výše uvedené úvahy se výrazně pojí jak s realistickým chápáním propojení rozvoje a bezpečnosti, v němž rozvojové strategie slouží výhradně ke zvýšení národní bezpečnosti donora, tak s konceptem lidské bezpečnosti v souvislosti s řešením vnitrostátních konfliktů.

Kritika a následná debata o ne/existenci bezpečnostně-rozvojového nexu

Se studiem bezpečnostně-rozvojového propojení se pojí i častá kritika tohoto konceptu. Tuto kritiku představují autoři hlásající se ke kritickým směrům. Kritické směry jsou užitečné, neboť pomáhají osvětlit různé problematické aspekty rozvoje a bezpečnosti. Pro kritické směry je obzvláště příznačné, že sice přicházejí s propracovanou konstruktivní kritikou, ale na druhou stranu nepřicházejí s jasně formulovaným řešením. Tito autoři se mezi sebou také liší v náhledu na nexus. Jedni ho předpokládají, druzí však nikoliv. Ti autoři, kteří věří v určitou synergii mezi

bezpečnostní a rozvojem, se ovšem nesnaží vysvětlit ono propojení, ale spíše kritizují jednotlivé aspekty nexu.

Prvním autorem, jenž napsal nespočet knihy pojednávajících kriticky o postkonfliktní budování státu ze strany západních států, je David Chandler (2007). Proto zcela logicky v jedné ze svých statí, *The security–development nexus and the rise of ‘anti-foreign policy’*, pojednává o BRN jako o koherentním národním a mezinárodním policy nástroji západních aktérů, jenž je těmito aktéry implementován v nezápadních rozpadlých či rozpadajících se státech. Chandler ve své podstatě kritizuje liberální pojetí BRN, obzvláště užití neoliberálních rozvojových praktik, a zároveň kritizuje, že rozvojová agenda je podřízena bezpečnostním zájmům západních společností, které cíleně vnášejí do rozvojové agendy bezpečnostní téma. Chandler tento přístup nazývá „sekuritizační rozvoje“ (Chandler 2007: 362–363). Chandler si ale také není zcela jist, zdali lze zaznamenat existenci nexu, proto nexus označuje pouze jako potenciální veličinu, která může, ale nemusí nastat. A vzhledem k tomu, že na nexus lze nahlížet jako na něco potenciálního, přemítá, zda nexus není pouze konceptem, který závisí spíše na rétorických tvrzeních než na propracované politické strategii. Snaží-li se Chandler proniknout do teoretického podhoubí BRN, zjišťuje, že v souvislosti s hlubší konceptualizací bezpečnosti a rozvoje, která přispěla k vyprázdnění jejich původních tradičních významů, nelze určit, zda nexus existuje či nikoliv. Dle něj tedy vysoká míra komplexity logicky přispívá k tomu, že namísto toho, aby byl nexus koherentní politickou strategií, která stojí na stabilních teoretických základech, se nexus jeví jako souhrn protichůdných politických prohlášení (Chandler 2007: 366–368). K Chandlerovi lze říci, že je poměrně skeptický k existenci nějakého propojení bezpečnosti a rozvoje. Podle něj je BRN tzv. „symbolickým rétorickým konceptem“, který nemá oporu ani v teorii – je velmi obtížné najít teoretické propojení, ani v praxi – západní státy pouze deklarují užití BRN, ovšem v praxi se o to nepokoušejí (Chandler 2007: 363, 381). V závěru svých úvah Chandler doplňuje, že deklarativní forma BRN slouží západním státům ke zvýšení prestiže mezi ostatními mírotvorci. Dle něj více záleží na tom, jak je dané řešení, v tomto případě BRN, prezentováno navenek. Tato sebe prezentace však nemusí být založena na empirických základech. Praktická stránka věci v místě konfliktu je až druhotná. Tímto přístupem se podle Chandlera snaží Západ vyhnout přímé odpovědnosti v místě konfliktu (Chandler 2007: 379).

Najdeme i další autory kritizující BRN. Jedním z nich je např. Clare Short (2014: ix), která varovala před sekuritizací rozvoje. Clare stála v letech 1997 a 2003 v čele tehdejšího britského ministerstva mezinárodního rozvoje.¹¹ Ve svých úvahách o sekuritizaci rozvoje Clare (ibid) prohlásila, že reforma bezpečnostního sektoru by měla být provedena s cílem pomoci místním obyvatelům a neměla by tedy reflektovat západní bezpečnostní zájmy.

Dalším autorem kritizujícím převážně neoliberální aspekty BRN – hlavně důraz na tržní otevřenou ekonomiku, je Mark Duffield (2001: 34). Duffield, který víceméně přijímá existenci nexu, se domnívá, že užití BRN je jedním z dalších mocenských nástrojů bohatého Severu vůči chudému Jihu. BRN je podle Duffielda především výrazem mocenského a politického vztahu mezi Severem a Jihem, který je podmíněn bezpečnostními a rozvojovými zájmy Severu (Duffield podle Johansson 2014: 10). Duffield (2001: 37, 42) dále kritizuje, že západní státy se odmítají oprostít od bezpečnostní dimenze řešení konfliktů a považují použití násilí za standardní postup. V této souvislosti dodává, že podpora rozvoje se stala synonymem podpory bezpečnosti, zatímco bezpečnost se stala prerekvizitou rozvoje. Rozvojové země byly vyobrazeny jako potenciální zdroje hrozeb, proto rozvinuté země nahlížejí na rozvíjející se země jako na bezpečnostní problém, nikoli rozvojový. Pokud se však na Západě začne uvažovat o rozvoji, předpokládá se, že nerozvinutost těchto zemí lze zvrátit, pokud přijmou liberální západní hodnoty. Tento předpoklad je však podle Duffielda mylný a vede k nepochopení rozvojové dimenze nexu. Duffield (2006) však přímo

¹¹V roce 2020 bylo ministerstvo nahrazeno ministerstvem pro zahraniční věci, Commonwealth a rozvoj.

netvrdí, že bezpečnost není důležitá. Domnívá se, že v rámci BRN je kladen přílišný důraz na bezpečnost a rovnováha mezi bezpečností a rozvojem bývá opomíjena.

Kritiku však lze zaznamenat i v praktičtěji orientované literatuře. Lze se například setkat s názorem (viz Pearse 2021), že dárci nesměřují rozvojovou pomoc do nejméně rozvinutých států,¹² nýbrž svou pozornost obracejí do oblastí, kde mají své geopolitické, ekonomické či bezpečnostní zájmy. Velká Británie směřuje drtivou část své rozvojové pomoci do zemí, jako jsou Etiopie, Nigérie, Somálsko a Afghánistán. V pojetí britské rozvojové agendy lze zařadit na seznam nejchudších států světa pouze Somálsko a Afghánistán (Lin 2021). USA naopak orientují podstatnou část svých rozvojových aktivit do zemí, jako jsou Egypt, Jordánsko, Izrael či Kolumbie. V případě USA se dlouhodobě na prvních příčkách umísťoval Afghánistán, který lze bezpochyby označit za jeden z nejchudších států světa, nicméně se jedná o jediný stát na seznamu recipientů americké rozvojové pomoci, který se dlouhodobě řadí mezi nejchudší státy světa (Buchholz 2020). Vysvětlení americké rozvojové agendy je nasnadě, Afghánistán sehrával v americké zahraniční politice klíčovou roli od roku 2001 v souvislosti s válkou proti teroru.

Závěr

Pro problematiku BRN je příznačná její významová rozmanitost. Tento text se pokusil multidimenzionální charakter BRN zachytit. Z textu mimo jiné vyplývá klíčové sdělení, a to, že badatelé se neshodnou na tom, jaký vztah mezi bezpečností a rozvojem je optimální pro zvládnutí ozbrojených konfliktů. Bližší porozumění nám ani neposkytuje empirická evidence z konfliktních oblastí. V praxi se totiž nejvíce promítl do civilně-vojenských misí a protipovstaleckých operací ideáltyp BRN „bezpečnost předchází rozvoji“. Pro ilustraci lze uvést vojenské angažmá v Afghánistánu či Mali. V Afghánistánu byla východiska BRN vtělena do tzv. provinčních rekonstrukčních týmů, jejichž cílem bylo zvýšit bezpečnost a rozvoj v dané provincii. Naopak v Mali se BRN vyskytl v celé řadě civilně-vojenských iniciativ v poli. V těchto oblastech se západní státy převážně spoléhaly na užití bezpečnostních nástrojů a strategií. Rozvojové úvahy stály na okraji celkové debaty. Odpověď na otázku, proč tomu tak je/bylo, neexistuje jednoduchá odpověď. Racio pravděpodobně vychází z předpokladu, že je obecně velmi problematické vyslat rozvojové pracovníky do nebezpečných oblastí s vysokým výskytem hrozeb. Rozvojáři na tyto situace, na rozdíl od armády, nejsou zpravidla připraveni. Pokud ale zasahuje pouze armáda, zpravidla dojde k zanedbání rozvojových činností. Vojáci rozvoji zkrátka nerozumí. Nelze jim to ale vyčítat, jejich pracovní náplní není rozvoj. Potenciální řešení by ale mohlo spočívat ve využití bezpečnostních a rozvojových strategií naráz (B = R). K tomu přístupu v konečném důsledku odkazoval i předchozí zvláštní zmocněnec pro EU Ángel Losada. Aspekty BRN budou muset být nakonec zohledněny i při rekonstrukci Ukrajiny. Je potřeba, aby se architekti ukrajinské postkonfliktní rekonstrukce poučili z aplikací BRN různě po světě a našli pro ukrajinský kontext ideální poměr mezi bezpečnostními a rozvojovými strategiemi.

V uplynulých letech se rovněž objevuje nová debata, kterou se tento text z důvodu novosti a celkové neukotvenosti nezabývá, rozšiřující bezpečnostně-rozvojový nexus o environmentální rozměr (v angličtině se lze setkat s pojmem *environment, security, and development nexus*). Environmentální rozměr už v sobě nesly předchozí úvahy o BRN. Ve světle současné environmentální tísně přisuzují badatelé životnímu prostředí výraznější roli. Zajímavé úvahy na toto téma formuluje např. Imogen Richards (2023).

¹²Na základě dat World Population Review (2022) z let 2020 se do desítky nejchudších zemí řadí následující státy: Burundi, Somálsko, Mosambik, Madagaskar, Sierra Leone, Afghánistán, Středoafriká republika, Libérie, Niger a Demokratická republika Kongo.

Hlavním záměrem tohoto textu bylo seznámit zájemce z prostředí mezinárodních vztahů s tímto mnohoznačným konceptem. Badatelé a studenti mezinárodních vztahů tak mohou využít tento text jako odrazový můstek v oblasti řešení konfliktů. Již se totiž nemusí probírat desítkami knih a článků k sestavení celkového obrazu. Autor tohoto textu tak pevně věří, že tento text splní svůj účel a obohatí českou literaturu mezinárodních vztahů.

Bibliografie

- Anderson, M. B. 1999. *Do No Harm: How Aid Can Support Peace – Or War*. London: Lynne Rienner.
- Anderson, M. B. 2000. *Options for Aid in Conflict: Lessons from Field Experience*. Cambridge: Collaborative for Development Action.
- Art, R. J. 2003. *A Grand Strategy for America*. New York: The Century Foundation, Inc.
- Baldwin, D. A. 1985. *Economic Statecraft*. Princeton University Press, <https://doi.org/10.2307/1960602>.
- Beall, J., T. Goodfellow, J. Putzel. 2006. „Introductory article: on the discourse of terrorism, security and development.“ *Journal of international development* 18 (1): 51–67, <https://doi.org/10.1002/jid.1262>.
- Bergenas, J., G. Mahoney. 2016. „SDG-16: A platform for a new era of international cooperation.“ [online] *Impakter* [5. 8. 2023]. Dostupné z: <https://impakter.com/SDG-16-platform-new-era-international-cooperation/#comments>.
- Boutros, B. G. 1992. *An agenda for peace: preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping: report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992*. New York: UN.
- Brainard, L., D. Chollet. 2007. *Too Poor for Peace? Global Poverty, Conflict, and Security in the 21st Century*. Washington, D. C.: Brookings Institution Press.
- Brown, S., J. Grävingholt. 2016. „Security, Development and the Securitization of Foreign Aid.“ Pp 1–17 in S. Brown, J. Grävingholt (eds.). *The Securitization of Foreign Aid*. Rethinking International Development Series. London: Palgrave Macmillan, https://doi.org/10.1007/978-1-137-56882-3_1.
- Buchholz, K. 2020. „Where U.S. Foreign Aid is Going.“ [online] *Statista* [cit. 15. 9. 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/chart/17610/countries-receiving-us-foreign-aid/>.
- Collier, P. 1999a. *Doing Well out Of War*. New York: World Bank.
- Collier, P. 1999b. „On the Economic Consequences of Civil War.“ *Oxford Economic Papers* 51: 168–83.
- Collier, P. 2000. „Doing well out of war: An economic perspective.“ Pp 91–112 in M. Berdal, D. Malone (eds.). *Greed and grievance: Economic agendas in civil wars*. Ottawa: International Development Research Centre.
- Collier, P. 2003. *Breaking the Conflict Trap: Civil War and Development Policy*. Washington, DC: World Bank & Oxford University Press, <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-5481-0>.
- Collinson, S., S. Elhawary, R. Muggah. 2010. „States of fragility: Stabilisation and its implications for humanitarian action. Humanitarian Policy Group Working Paper.“ *Disasters* 34 (3): 275–276, <https://doi.org/10.1111/j.1467-7717.2010.01206.x>.
- Commission on Human Security. 2003. *Human Security Now*. Washington D. C.: UN.
- Coning, C., H. Luras, N. N. Shia, S. Ulriksen. 2009. *Norway's Whole-of-Government Approach and its Engagement with Afghanistan*. Oslo: The Norwegian Institute of International Affairs.
- DCAF. 2022. „United Nations SSR Inter-Agency Task Force (IASSRTF).“ [online] DCAF [cit. 3. 8. 2023]. Dostupné z: <https://issat.dcaf.ch/Share/People-Organisations/Organisations/United-Nations-SSR-Inter-Agency-Task-Force>.
- Denney, L. 2011. „Reducing Poverty with Teargas and Batons: The Security–Development Nexus in Sierra Leone.“ *African Affairs* 110 (439): 275–294, <https://doi.org/10.1093/afraf/adr004>.
- Dobbins, J. 2008. „Towards a More Professional Approach to Nation-building.“ *International Peacekeeping* 15 (2008): 67–83, <https://doi.org/10.1080/13533310701879928>.
- Duffield, M. 2001. *Global Governance and the New Wars. The Merging of Development and Security*. London: Zed Books, <https://doi.org/10.5040/9781350220430>.
- Duffield, M. 2006. „Human security: linking development and security in an age of terror.“ Pp 11–38 in S. Klingebiel (eds.). *New interfaces between security and development. Changing concepts and approaches*. Deutsches Institut für Entwicklungspolitik.

- Dursun-Özkanca, O., A. Vandemoortele. 2012. „The European Union and security sector form: Current practices and challenges of implementation.“ *European Security* 21 (2): 139–160, <https://doi.org/10.1080/09662839.2012.665881>.
- Dursun-Özkanca, O. 2021. *The Nexus Between Security Sector Governance/Reform and Sustainable Development Goal-16*. Geneva: DCAF, <https://doi.org/10.2307/j.ctv1v3gqvn>.
- Etzioni, A. 2007. *Security First: For a Muscular, Moral Foreign Policy*. Yale University Press, <https://doi.org/10.1002/j.1538-165X.2008.tb01818.x>.
- Galtung, J. 1969. „Violence, Peace, and Peace Research.“ *Journal of Peace Research* 6 (3): 167–191, <https://doi.org/10.1177/002234336900600301>.
- General Assembly. 2005. *In larger freedom: towards development, security and human rights for all*. New York: UN.
- General Assembly. 2012. *Resolution adopted by the General Assembly on 10 September 2012. 66/290. Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome*. New York: UN.
- Gil, J. M. 2012. „Addressing the Security-Development Nexus in Post-Conflict Situations. The Role of Construction in Rebuilding Strife-Torn Countries.“ *Revista Civilizar* 3 (5): 128–137, <https://doi.org/10.22518/2462909X.81>.
- Hazelton, J. L. 2021. „The Hearts-and-Minds Myth. How America Gets Counterinsurgency wrong.“ [online] *Foreign Affairs* [cit. 25. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2021-07-15/hearts-and-minds-myth>.
- Horký-Hlucháň, O., J. Daniel, O. Ditrych. 2021. „Stability, Sustainability and Success in the Sahel: The Next Steps for the Czech Engagement.“ [online] *Institute of International Relations in Prague* [cit. 2. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.iir.cz/en/stability-sustainability-and-success-in-the-sahel-the-next-steps-for-the-czech-engagement-1>.
- Hurwitz, A., G. Peake. 2004. *Strengthening the Security-Development Nexus: Assessing International Policy and Practice Since the 1990s*. New York: International Peace Academy, <https://doi.org/10.1080/15423166.2006.875613387186>.
- Hussein, K., D. Gnisci, J. Wanjiru. 2004. *Security and Human Security: An Overview of Concepts and Initiatives What Implications for West Africa?* Paris: OECD.
- Hynes, W., S. Scott. 2013. *The Evolution of Official Development Assistance: Achievements, Criticisms and a Way Forward, OECD Development Co-operation Working Papers, No. 12*. OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/22220518>.
- Chandler, D. 2007. „The security–development nexus and the rise of ‘anti-foreign policy’.“ *Journal of International Relations and Development* 10: 362–386, <https://doi.org/10.1057/palgrave.jird.1800135>.
- IPA. 2004. *Strengthening the Security–Development Nexus: Assessing International Policy and Practice since the 1990s*. New York: International Peace Academy.
- Johansson, V. 2014. *The Security and Development Nexus: A Policy Analysis*. Linneuniversitetet.
- Juego, B. 2007. „Securitization against Democratization: War on Terrorism, Authoritarian Liberalism, and Neo-Liberalism in Post-9/11 Southeast Asi.“ Pp 71–82 in K. Brockmann, H. Hauck (eds.). *From Conflict to Regional Stability Linking Security and Development*. Berlin: DGAP.
- Kahhat, F. 2006. „Securing the Western Hemisphere: Latin America and the Fight Against Terrorism of Global Reach.“ Pp 85–97 in J. Forest (eds.). *Homeland Security: Protecting America’s Targets* [3 Volumes]. London: Praeger Security International.
- Kaldor, M. 2001. „Wanted: Global Politics. New types of violence are on the rise, and the only exit route is political.“ [online] *The Nation* [cit. 18. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.thenation.com/article/archive/wanted-global-politics/>.
- Kaldor, M. 2011. „Human Security.“ *Society and Economy* 33 (3): 441–448, <https://doi.org/10.1556/SocEc.33.2011.3.1>.
- Kaldor, M. 2012. *New and Old Wars*. 3rd Edition. Cambridge: Polity Press.
- Keohane, R. O., J. S. Nye. 2011. *Power and Interdependence*. Fourth Edition. New York: Pearson.
- Keohane, R. O. 2003. „Political Authority after Intervention: Gradations in Sovereignty.“ Pp 275–298 in J. L. Holzgrefe, R. O. Keohane (eds.). *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemmas*. Cambridge: Cambridge University Press, <https://doi.org/10.2307/20033589>.
- Ki-mun, P. 2008. „Securing peace and development: the role of the United Nations in supporting security sector reform. Report of the Secretary-

- General.“ [online] UN [cit. 23. 5. 2023]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/216/06/PDF/N0821606.pdf?OpenElement>.
- Krause, K., O. Jütersonke. 2005. „Peace, Security and Development in Post-Conflict Environments.“ *Security Dialogue* 36 (4): 447–462, <https://doi.org/10.1177/0967010605060449>.
- Looney, R. 2001. „Economic realism.“ Pp 411–419 In B. R. Jones (eds.). *Routledge Encyclopedia of International Political Economy*. London: Routledge, <https://doi.org/10.4324/9780203440162>.
- Macrae, J. 2004. *Aid to ‘Poorly Performing’ Countries: A Critical Review of Debates and Issues*. London: Overseas Development Institute.
- McConnon, E. 2019. *Risk and the Security-Development Nexus. The Policies of the US, the UK and Canada*. London: Palgrave Macmillan, <https://doi.org/10.1007/978-3-319-98246-5>.
- Meernik, J., E. L. Krueger, S. C. Poe. 1998. „Testing Models of U.S. Foreign Policy: Foreign Aid during and after the Cold War.“ *The Journal of Politics* 60 (1): 63–85, <https://doi.org/10.2307/2648001>.
- Miall, H., O. Ramsbotham, T. Woodhouse. 1999. *Contemporary Conflict Resolution: The prevention, management and transformation of deadly conflicts*. New York: Wiley, <https://doi.org/10.5860/choice.37-4141>.
- Morgenstern, E. M., N. M. Brown. 2022. *CRS Report: Foreign Assistance: An Introduction to U.S. Programs and Policy*. Washington D. C.: Congressional Research Service.
- Morgenthau, H. 1962. „A Political Theory of Foreign Aid.“ *The American Political Science Review* 56 (2): 301–309, <https://doi.org/10.2307/1952366>.
- Moss, T., D. Roodman, S. Standley. 2005. *The Global War on Terror and U.S. Development Assistance: USAID allocation by country, 1998–2005*. Center for Global Development.
- Mudida, R. 2007. „The Security-Development Nexus: A Structural Violence and Human Needs Approach.“ Pp 11–22 in K. Brockmann, H. B. Hauck (eds.). *From Conflict to Regional Stability Linking Security and Development*. Berlin: DGAP.
- NSSM 200. 1974. *Implications of Worldwide Population Growth For U.S. Security and Overseas Interests (THE KISSINGER REPORT)*. Washington D. C.: USAID.
- OECD. 2007. *Whole of Government Approaches to Fragile States*. Paris: OECD.
- OECD DAC. 1997. *Guidelines on Peace, Conflict and Development Cooperation*. Paris: OECD.
- OECD DAC. 2001. *Helping Prevent Violent Conflict*. Paris: OECD.
- OECD DAC. 2005. *A Development Co-operation Lens on Terrorism Prevention*. Paris: OECD.
- Pearse, W. 2021. „The Problems With Development Aid.“ [online] *Inomics* [cit. 7. 4. 2023]. Dostupné z: <https://inomics.com/blog/the-problems-with-development-aid-1388062>.
- Rabie, M. 2016. „Meaning of Development.“ 7–16 in M. Rabie (eds.). *A Theory of Sustainable Sociocultural and Economic Development*. New York: Palgrave Macmillan, <https://doi.org/10.1007/978-1-137-57952-2>.
- Richards, I. 2023. „Capturing the environment, security, and development nexus: intergovernmental and NGO programming during the climate crisis.“ [online] *Conflict, Security & Development* (on-line first), <https://doi.org/10.1080/14678802.2023.2211019>.
- Short, C. 2014. „Foreword.“ P ix in O. Dursun-Özkanca (eds.). *The European Union as an Actor in Security Sector Reform: Current Practices and Challenges of Implementation*. New York: Routledge.
- Schwarz, R. 2005. „Post-Conflict Peacebuilding: The Challenges of Security, Welfare and Representation.“ *Security Dialogue* 36 (4): 429–446, <https://doi.org/10.1177/0967010605060447>.
- Simon, O. B. 2008. „Human Security and the Responsibility to Protect Approach A Solution to Civilian Insecurity in Darfur.“ *Human Security Journal* 7 (2008): 46–61.
- Stepputat, F., L. Greenwood. 2013. *Whole-of-Government Approaches to Fragile States and Situations*. Copenhagen: Danish Institute for International Studies.
- Stewart, F. 2004. „Development and security.“ *Conflict, Security & Development* 4 (3): 261–288, <https://doi.org/10.1080/1467880042000319863>.
- Světová banka. 1998. *Post-conflict Reconstruction. The Role of the World Bank*. Washington D. C.: World Bank.
- Světová banka. 2017. *Governance and the Law. World Development Report 2017*. Washington D. C.: World Bank.
- Taylor, L. 2021. „Britain’s foreign aid cut: who will feel the impact?“ [online] *Thomson Reuters Foundation* [cit. 28. 10. 2023]. Dostupné z: <https://news.trust.org/item/20201120164622-38et5/>.
- Toonen, W. 2017. *Civil-Military Cooperation. In Missions and Operations. Reflections on History, Current Affairs and Perspectives*. Haag: CCOE.

- Tschirgi, N., M. S. Lund, F. Mancini. 2010. *Security and Development: Searching for Critical Connections*. Boulder: Lynne Reiner, <https://doi.org/10.1515/9781685851170>.
- UN Security Council. 2014. „Resolution 2151 (2014).“ [online] *UNSCR* [cit. 5. 5. 2023]. Datováno z.: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2151>.
- UNDP. 1994. *Human Development Report 1994*. New York: UNDP.
- UNDP. 2016. *A Principled Approach to Conflict Sensitive Do No Harm Programming in the context of Federal Iraq and the Kurdistan Region*. UNDP.
- UNDP. 2019. „Why peace and security are vital preconditions for sustainable development.“ [online] *UNDP* [30. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.jm.undp.org/content/jamaica/en/home/blog/2019/why-peace-and-security-are-vital-preconditions-for-sustainable-d.html>.
- UNSSRTF. 2012. *Security Sector Reform Integrated Technical Guidance Notes*. New York: UN.
- Waddell, N. 2006. „Ties that bind: DFID and the emerging security and development agenda.“ *Conflict, Security & Development* 6 (4): 531–555, <https://doi.org/10.1080/14678800601066520>.
- Waisová, Š. (2006). „Lidská bezpečnost – pojetí a strategie: komparace přístupů členských států Evropské unie angažujících se v Human Security Network.“ *Mezinárodní vztahy* 41 (1): 58–73.
- Waisová, Š. 2011. „Bezpečnostně-rozvojový vztah: typologie, historie a implementace měnicího se paradigmatu.“ *Obrana a strategie* 2: 91–110, <https://doi.org/10.3849/1802-7199.11.2011.02.091-110>.
- Wallensteen, P., F. Möller. 2003. „Conflict Prevention: Methodology for Knowing the Unknown. Uppsala Peace Research Papers No. 7.“ Uppsala: Uppsala University, Department of Peace and Conflict Research.
- Walt, S. 1991. „The Renaissance of Security Studies.“ *International Studies Quarterly* 35: 211–239, <https://doi.org/10.2307/2600471>.
- Weber, M. 1965. *Politics as a Vocation*. Philadelphia: Fortress Press.
- World Bank. 2011. *Conflict, Security, and Development*. Washington D. C.
- World Peace Foundation. 2017. „Myth 1: Higher military spending equals increased security.“ [online] *WPR* [cit. 5. 6. 2023]. Dostupné z: <https://sites.tufts.edu/wpf/myths-of-the-global-arms-trade-myth-1/>.
- World Population Review. 2022. „Poorest Countries in the World 2022.“ [online] *WPR* [cit. 5. 6. 202]. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/poorest-countries-in-the-world>.
- Zoellick, R. 2008. „Fragile states: Securing development. Speech prepared for delivery at The International Institute for Strategic Studies, Geneva.“ [online] *World Bank* [cit. 8. 8. 2023]. Dostupné z: <http://documents.worldbank.org/curated/en/573741523266673715/pdf/Fragile-states-securing-development-by-Robert-B-Zoellick-President-The-World-Bank-Group.pdf>.

O autorovi

Zdeněk Rod působí jako akademicko-vědecký pracovník a doktorand na Katedře politologie a mezinárodních vztahů Západočeské univerzity v Plzni. Dále spolupřidí pražskou bezpečnostní konzultační firmu Center for Security Consulting, spolupracuje s Mezinárodním republikánským institutem (IRI) a německým think-tankem Young Security Conference (YSC) a vyučuje na Katedře bezpečnosti a práva na soukromé vysoké škole Ambis v Praze. Zdeněk se mimo jiné specializuje na bezpečnostní studia, disciplínu řešení konfliktů a Čínu v mezinárodních vztazích. V minulosti studoval na univerzitách v Lublani, Budapešti a na Evropské bezpečnostní a obranné akademii v Bruselu a absolvoval několik výzkumných pobytů, například v Civilně-vojenském centru NATO v Haagu. V minulosti pracoval na Ministerstvu obrany ČR na oddělení hybridních hrozeb. Publikoval celou řadu akademických publikací, policy dokumentů a novinových článků a účastnil se nespočtu vědeckých i policy konferencí doma i v zahraničí. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2958-8288>.

Summary

This article delves into the complex security-development nexus (SDN) concept and its multifaceted dimensions. It begins by highlighting the interconnectedness of security and development, with the SDN concept positing that effectively managing threats is crucial for resolving development issues. Conversely, underdeveloped areas are prone to violence. Historically, security and development were considered sepa-

rately. Still, the SDN concept gradually gained prominence in the late 1990s, becoming a central element in the foreign policy efforts of various actors like the USA, Canada, and the EU.

The article underscores the need for a more profound exploration of SDN's practical applications to understand its real-world implications better. It emphasizes the role of SDN in conflict resolution, post-conflict reconstruction, and peacebuilding, premised on the idea that underdevelopment and insecurity are intertwined. It also discusses the evolving definitions of "security" and "development," broadening from national to international perspectives and encompassing diverse aspects like human security and social development.

The historical backdrop of this nexus's emergence in response to internal conflicts and global crises, such as genocide, is explained. It has since become crucial in national and international policymaking in conflict prevention, counterterrorism, and counterinsurgency.

The article also introduces a typology of SDN, categorizing authors into groups based on their views regarding the relationship between security and development. It classifies them as optimists, sceptics, or deniers, reflecting varying perspectives. There is a subsequent discussion about how these theoretical assumptions translate into practical policy considerations, encompassing concepts like human security, the imperative not to harm, post-conflict reconstruction, security sector reform, and the role of GDP growth in security and conflict prevention.

The central part of the article dives into three distinct approaches to SDN: "Security and Development Go Hand in Hand," "Security Precedes Development," and "Development Precedes Security." It examines these perspectives in detail, considering the interplay between security and development and their importance in various contexts like human security, post-conflict reconstruction, and counterinsurgency. The article highlights key figures and key concepts associated with each approach.

The Security and Development's "Go Hand in Hand" perspective emphasizes the mutual reinforcement of security and development, particularly in post-conflict areas. Proponents like Mark Duffield and Robert Mudida argue that both security and development are crucial and must be balanced.

The Security Precedes Development approach posits that security is a fundamental prerequisite for development. It highlights the need for a secure environment to facilitate development activities, especially in conflict or post-conflict regions.

The Development Precedes Security perspective argues that development is a fundamental prerequisite for security. It asserts that socio-economic conditions significantly influence a region's security situation. This perspective is grounded in liberal ideas that economic growth can resolve societal issues.

Criticism and debate surrounding the SDN are thoroughly addressed. This section discusses critiques by prominent scholars like David Chandler, who question the securitization of development and the lack of clear theoretical and practical foundations for SDN. Clare Short's warning against securitizing development and Mark Duffield's critique of neoliberal aspects, emphasizing power imbalances, are noted. The need for a unified solution from critical voices is also emphasized. Additionally, the article highlights how geopolitical interests can influence the allocation of development aid and practical challenges in implementing SDN, such as the dual responsibilities of soldiers in security and development initiatives.

In conclusion, the article provides an in-depth exploration of the security-development nexus, providing a comprehensive State of the Art Review and emphasizing its contemporary relevance and multifaceted nature. The SDN's diverse theoretical perspectives and practical applications underscore the complexity of the relationship between security and development. While there is a growing consensus on the interconnection of these concepts, challenges and criticisms persist, calling for further examination and development of this concept. The article's insights provide valuable knowledge for scholars and students in international relations, conflict resolution, and development studies. It encourages a nuanced understanding of the security-development nexus and offers considerations for how these two domains can be effectively integrated to address the complex challenges of our times.